

Hälso- och sjukvårdsansvaret i boendeform eller bostad enligt Sol, LSS m.m.

I denna PM beskrivs kommunens ansvar för hälso- och sjukvård enligt 18 - 18 c §§ hälso- och sjukvårdslagen (HSL) (1982:763).

Bestämmelser om kommunernas skyldigheter när det gäller boendeform och bostäder m.m. regleras i socialtjänstlagen (SoL) (2001:453) och i lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) (1993:387). I lagen och förordningen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (LYHS) (1998:531) och (FYHS) (1998:1513) finns bl.a. regler om personals skyldigheter på hälso- och sjukvårdsområdet. Dessutom finns föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen.

Kommunens ansvar

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar enligt 18 – 18 c §§ HSL omfattar de personer som bor i de särskilda boendeformerna eller bostäder med särskild service och de som vistas i dagverksamheter och som anges i 18 § i HSL. Ansvaret omfattar insatser t.o.m. sjuksköterskenivå, d.v.s. läkarinsatser är ett ansvar för landstingen (18 § 4 st HSL). Kommunens ansvar omfattar också habilitering, rehabilitering och hjälpmedel inklusive förbrukningsartiklar som behövs för inkontinens.

Landstinget kan tillhandahålla läkemedel ur läkemedelsförråd till de boende om kommun och landsting kommit överens därom (18 d § HSL). Se vidare Kommunförbundets cirkulär 2002:88 om läkemedel.

Kommun får dessutom bedriva hemsjukvård som en kompletterande verksamhet med stöd av 18 § 2 st HSL. Kommunen beslutar själv om detta.

Kommun kan också enligt 18 § 3 st HSL ta över landstingets hemsjukvårdsansvar genom avtal med landstinget. Avtalet som ligger till grund för ansvarsfördelningen måste vara tydligt. Det gäller särskilt om någon grupp, t.ex. förskolebarn, inte omfattas av kommunens åtagande. Avtal om överlåtelse av hemsjukvård förutsätter medgivande av regeringen.

Landstingets ansvar

Läkarinsatser är landstingets ansvar. Kräver av läkare ordinerade provtagningar och undersökningar (t ex EKG) särskild utrustning skall den inte bekostas av kommunen.

Verksamhetschef

Inom all hälso- och sjukvård – bedriven av såväl landsting som kommun som privat vårdgivare - skall det enligt 29§ HSL finnas någon som ansvarar för verksamheten, verksamhetschef.

Verksamhetschefens ansvar och arbetsuppgifter framgår av förordningen om verksamhetschef (1996:933) inom hälso- och sjukvården samt av Socialstyrelsens allmänna råd om verksamhetschef inom hälso- och sjukvård (SOSFS 1997:8). Verksamhetschef behöver inte ha sjukvårdsutbildning. För kommunerna är endast 1 § och 2 § 1. och 3. i förordningen tillämpliga.

Verksamhetschefen får enligt 30 § HSL uppdra åt annan befattningshavare inom verksamheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter.

I verksamhetschefens ledningsansvar ingår inte de uppgifter som den medicinskt ansvariga sjuksköterskan har enligt 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS)

I varje kommun skall det enligt 24§ HSL finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska vars huvuduppgifter regleras i HSL och FYHS. Ytterligare ansvar finns beskrivet i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:10) om medicinskt ansvarig sjuksköterska i kommunernas hälso- och sjukvård. Den medicinskt ansvariga sjuksköterskan skall bl.a. ansvara för

- att det finns rutiner för att kontakt tas med läkare eller annan hälso- och sjukvårdspersonal när en patients tillstånd fordrar det
- att beslut om att delegera ansvar för vårduppgifter är förenliga med patientens säkerhet
- att anmälan görs till den nämnd som har ledningen av hälso- och sjukvården om en patient i samband med hälso- och sjukvård drabbats av eller riskerat att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom
- att patienterna får en säker och ändamålsenlig vård av god kvalitet inom kommunernas ansvarsområde
- att journaler förs i den omfattning som föreskrivs i patientjournalallagen
- att varje patient får den hälso- och sjukvård som läkare förordnat om
- att rutinerna för läkemedelshantering är ändamålsenliga och väl fungerande.

Boenden

Kommunen är såsom huvudman för hälso- och sjukvården i de särskilda boendena skyldig att ha den personal, de lokaler och den utrustning som behövs för att en god vård ska kunna ges.

A. Särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre som avses i 5 kap 5 § 2 st. SoL

I 5 kap 5 § 2 st. SoL stadgas att kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

1. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 5 § 2 st. SoL och driver det i **egen regi** med **egen personal**.

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 5 § 2 st. SoL och driver det i **egen regi**. Det är dock **annan** som enligt avtal **utför** hälso- och sjukvårdstjänsterna. Denne är då att betrakta som entreprenör åt kommunen.

Kommunen ansvarar dock alltså enligt 18 – 18 c §§ HSL för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska med erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Verksamhetschef har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

3. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 5 § 2 st. SoL men har lagt ut **hela driften** på entreprenad till **annan utförare**.

Kommunen ansvarar enligt 18 – 18 c §§ HSL för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

B. Bostäder med särskild service för fysiskt och psykiskt funktionshindrade enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL

I 5 kap 7 § 3 st. SoL stadgas att kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring.

1. Kommunen har inrättat boende enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL och driver det i egen regi med egen personal.

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Kommunen har inrättat boende enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL och driver det i egen regi. Det är dock annan som enligt avtal utför hälso- och sjukvårdstjänsterna.

Kommunen ansvarar enligt 18 – 18 c §§ HSL för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

3. Kommunen har inrättat boende enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL men lagt ut hela driften på entreprenad till annan utförare.

Kommunen ansvarar enligt 18 – 18 c §§ HSL för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

C. Särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre som drivs som enskild verksamhet enligt 7 kap 1 § 1 st. 2. SoL där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL

Här avses **enskild verksamhet** som drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ. **Kommunen köper** i allmänhet enstaka platser i dessa boenden men nedanstående gäller även om kommunen köper samtliga platser.

Den kommun som köper platser har skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård enligt 18 - 18 c §§ HSL till dem som efter beslut av kommunen enligt 4 kap 1 § SoL bor i sådant boende.

Den kommun som köper plats ansvarar för att den boende erbjuds en god vård och att den enskilda verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av den köpande kommunens MAS eller av en sjuksköterska med erforderlig kompetens som är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl a hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

D. Bostäder med särskild service för människor som av fysiska och psykiska eller andra skäl möter betydande hinder i sin livsföring och som drivs som enskild verksamhet enligt 7 kap 1 § 1 st. 2. SoL där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL

Här avses **enskild verksamhet** som drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ. **Kommunen köper** i allmänhet enstaka platser i dessa boenden men nedanstående gäller även om kommunen köper samtliga platser.

Den kommun som köper platser har skyldighet att erbjuda hälso- och sjukvård enligt 18-18 c §§ HSL till dem som efter beslut av kommunen enligt 4 kap 1 § SoL bor i sådant boende.

Den kommun som köper plats ansvarar för att den boende erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta

gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av den köpande kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 §§ FYHS.

E. Bostäder med särskild service för LSS personkrets enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL där insatsen ges med stöd av 9 § 8. eller 9 § 9. LSS

1. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL avsett för LSS personkrets och driver det i **egen regi** med **egen personal**.

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL avsett för LSS personkrets och driver det i **egen regi**. Det är dock **annan** som enligt avtal **utför** hälso- och sjukvårdstjänsterna.

Kommunen ansvarar för att de boende erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska med erforderlig kompetens som är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

3. Kommunen har **inrättat** boende enligt 5 kap 7 § 3 st SoL men lagt ut **hela driften** på entreprenad till **annan utförare**.

Kommunen ansvarar enligt 18 – 18 c §§ HSL för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav. Detta gäller också kravet att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen

Verksamhetschefen har det ansvar som förskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

F. Bostäder med särskild service för LSS personkrets där insatsen ges med stöd av 9 § 8. eller 9 § 9. LSS och där tillstånd att driva verksamhet finns enligt 23 § LSS

Här avses **enskild verksamhet** som drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ. Kommunen köper enstaka platser för personer tillhörande LSS personkrets.

Den köpande kommunen har hälso- och sjukvårdsansvaret för dem som av kommunen tillhandahållits boende i dessa särskilda boendeformer som motsvarar de som tillhandahålls av kommunen enligt 5 kap 7 § 3 st. SoL (prop 1992/93:159 s 182)

G. Hem för vård eller boende (HVB) som drivs av kommunen enligt 6 kap SoL eller privat vårdgivare enligt 7 kap 1 § 1 st 1. SoL

Hem för vård eller boende (6 kap resp. 7 kap 1 § 1st 1. SoL) är inte en sådan särskild boendeform som avses i 18 § HSL.

Kommunen har **inte** hälso- och sjukvårdsansvaret för den som vistas där utan detta vilar på landstinget.

H. Hem för viss annan heldygnsvård som drivs av privat vårdgivare enligt 7 kap 1 § 1 st 3. SoL

Kommunen köper platser från enskild verksamhet som har tillstånd enligt 7 kap 1 § 1st 3. SoL.

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar omfattar inte sådan verksamhet som har tillstånd enligt 7 kap 1 § 1 st 3. SoL dvs. kommunen har inte hälso- och sjukvårdsansvaret i dessa vårdformer.

Korttidsvistelser

I. Korttidsvistelser där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL

1. Kommunen driver verksamheten i egen regi med egen personal.

De enheter där personer tillfälligt vistas/bor för exempelvis rehabilitering, växelvård eller avlastning är när det gäller hälso- och sjukvårdsansvaret att jämställa med särskilt boende (prop. 1990/91:14 s 54).

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Kommunen köper platser från **enskild** verksamhet som har tillstånd enligt 7 kap 1 § 1st 3. SoL

Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar omfattar inte sådana verksamheter som har tillstånd enligt 7 kap 1 § 1st 3. SoL dvs. kommunen har inte hälso- och sjukvårdsansvaret i dessa vårdformer.

J. Korttidsvistelser för LSS personkrets där insatsen ges med stöd av 9 § 6. LSS

Kommunen har **inte** hälso- och sjukvårdsansvar enligt 18 § HSL för dessa verksamheter. Detta gäller oavsett om korttidshemmet drivs av kommun eller enskild.

Kolonivistelse och läger för LSS personkrets är också en form av korttidsvistelse. Kommunen har inte heller här hälso- och sjukvårdsansvar enligt 18 § HSL.

Dagverksamhet

K. Daglig verksamhet enligt 9 § 10. LSS

Enligt prop. 1992/93:159 s. 182 är daglig verksamhet för LSS personkrets sådan dagverksamhet som avses i 3 kap 6 § SoL. Kommunerna anses därför ha ett hälso- och sjukvårdsansvar för den som vistas i sådan verksamhet.

1. Daglig verksamhet som drivs av kommunen för LSS personkrets.

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefen har det ansvar som förskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Daglig verksamhet som drivs av entreprenör.

Den kommun som beviljat insatsen har ansvaret för hälso- och sjukvården enligt 18 - 18 c §§ HSL.

Den köpande kommunen ansvarar för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagets krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.

L. Dagverksamhet enligt 3 kap 6 § SoL där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL

1. Dagverksamhet som **drivs av kommunen** exempelvis för äldre, psykiskt funktionshindrade eller missbrukare och där insatsen ges med stöd av 4 kap 1 § SoL.

Kommunen har det hälso- och sjukvårdsansvar som framgår av 18 - 18 c §§ HSL.

Verksamhetschefens ansvar förskrivs i 29 och 30 §§ HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24§ HSL och 2 kap 5 § FYHS.

2. Dagverksamhet som drivs av entreprenör.

Den kommun som beviljat insatsen har ansvaret för hälso- och sjukvården enligt 18 – 18 c §§ HSL.

Den köpande kommunen ansvarar för att patienterna erbjuds en god vård och att verksamheten uppfyller hälso- och sjukvårdslagens krav. Detta gäller också kravet på att det skall finnas en medicinskt ansvarig sjuksköterska. Uppgiften kan utföras antingen av kommunens MAS eller av en sjuksköterska som har erforderlig kompetens och är anställd av entreprenören (SOSFS 1997:10).

Av avtalet skall framgå bl.a. hur entreprenören skall fullgöra uppgifterna enligt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Verksamhetschefen har det ansvar som föreskrivs i 29 och 30 § HSL samt i förordningen om verksamhetschef inom hälso- och sjukvården.

MAS-ansvaret framgår av 24 § HSL och 2 kap 5 § FYHS.